

Briuselis, 2013 08 07
COM(2013) 574 final

**KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**Septintoji Miesto nuotekų valymo direktyvos (91/271/EEB)
įgyvendinimo ataskaita**

{SWD(2013) 298 final}

TURINYS

1.	Ižanga	3
2.	Bendras atitikties vertinimas	4
2.1.	Nuotekų surinkimo sistemos	4
2.2.	Antrinis valymas	4
2.3.	Valymas pagal griežtesnius reikalavimus	5
2.4.	Didmiesčiai ir stambūs teršėjai	7
2.5.	Jautrios zonos	7
3.	Atitikties tendencijos.....	7
4.	Taršos mažinimas praeityje ir ateityje.....	8
5.	Padėties gerinimas taikant bendrą finansavimą	9
6.	Ankstesni veiksmai siekiant atitikties	10
7.	Naujas atitikties skatinimo metodas.....	10
8.	Išvados ir perspektyvos	11

1. IŽANGA

Miesto nuotekų valymo direktyva (toliau – direktyva)¹ yra viena iš pagrindinių vandens politikos priemonių Europoje. Ja siekiama apsaugoti aplinką nuo neigiamo miesto nuotekų išleidimo iš gyvenviečių (didmiesčių / miestų) poveikio ir nuo biologiškai skaidomų gamybinių nuotekų iš žemės ūkio maisto produktų sektoriaus (pvz., pieno perdirbimo pramonės, mėsos pramonės, alaus daryklų ir kitų objektų). Direktyva reikalaujama tinkamai surinkti nuotekas ir reglamentuojamas nuotekų išleidimas nurodant būtinąjį taikytiną valymo būdą ir nustatant didžiausias pagrindinių išmetamųjų teršalų (organinių medžiagų ir maistinių medžiagų) ribines vertes². Visiškas direktyvos įgyvendinimas yra būtina sąlyga siekiant aplinkos apsaugos tikslų, nustatytų ES vandens pagrindų direktyvoje (VPD)³ ir Jūrų strategijos pagrindų direktyvoje⁴.

Įgyvendinant šią direktyvą daugiausiai sunkumų sukėlė finansiniai ir planavimo aspektai, susiję su didelėmis investicijomis į infrastruktūrą, pavyzdžiui, į kanalizacijos sistemas ir valymo įrenginius. Blogai įgyvendinama direktyva gali nulemti tai, kad upės ir ežerai bus organiškai užteršti, taip pat susikaups pernelyg dideli maistinių medžiagų kiekiai (eutrofikacija)⁵: tai turi ypač didelį poveikį ežerams, ypač jautriems taršai pakrančių ir jūros vandenims. Remiantis neseniai paskelbta VPD įgyvendinimo ataskaita⁶ sutelktosios taršos šaltiniai vis dar darė neigiamą poveikį 22 % ES vandens telkinių. Eutrofikacija ir toliau kėlė didžiausią pavojų apie 30 % vandens telkinių 17 valstybių narių. Šias problemas smarkiai aštrina nevalytos nuotekos arba nepakankamai išvalytų nuotekų išleidimas.

Dėl nuotekų užterštumo taip pat gali greičiau nykti biologinė įvairovė, blogėti geriamo vandens atsargos arba maudyklų vanduo ir kilti visuomenės sveikatos problemų. Tai apima per vandenį plintančias ligas, visų pirma, būdingas nedideliems vandens ištekliais, ligas, kuriomis užsikrečiama maudantis užterštame (organinė tarša, žydinčių dumblių sukelta tarša dėl maistinių medžiagų pertekliaus) maudyklos vandenyje, arba ligas, kuriomis susergama valgant užkrėstas jūros gėrybes, ir t. t. Šis poveikis taip pat gali sukelti neigiamų padarinių ekonomikos sektoriuose, pavyzdžiui, turizmo ir vėžiagyvių auginimo pramonėje⁷.

Valstybių narių direktyvos įgyvendinimo pastangos jau padėjo reikšmingai pagerinti nuotekų valymą. Todėl paskutiniaisiais dešimtmečiais vandens kokybės Europoje labai pagerėjo, o teršalų poveikis sumažėjo⁸. Tačiau direktyva dar nėra visiškai įgyvendinta, o taršos problemos dar neišspręstos.

Komisijos pasiūlyme dėl 7-osios Aplinkosaugos veiksmų programos (7 AVP)⁹ ir naujajame Europos vandenų išteklų apsaugos veiksmų plane¹⁰ pripažįstama šios direktyvos svarba ir pabrėžiama, kad, siekiant užtikrinti veiksmingą programos įgyvendinimą, būtina sustiprinti veiksmus.

¹ Direktyva 91/271/EEB, OL L 135, 1991 5 30.

² Daugiau informacijos apie direktyvos taikymo sritį, tikslus ir nuostatas rasite http://ec.europa.eu/environment/water/water-urbanwaste/index_en.html.

³ Direktyva 2000/60/EB, OL L327, 2000 12 22.

⁴ Direktyva 2008/56/EB, OL L 164, 2008 6 25.

⁵ Eutrofikacija – vandens pagerinimas maistingomis medžiagomis, ypač azoto ir (arba) fosforo junginiais, kurie skatina dumblių bei aukštesniųjų augmenijos formų augimą, kuris nepageidautinai sutrikdo organizmų pusiausvyrą vandenyje ir turi įtakos tokio vandens kokybei.

⁶ Daugiau informacijos rasite http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/implrep2007/index_en.htm#third.

⁷ Daugiau informacijos rasite EAA (2010 m.) leidinyje „Europos aplinka. būklė ir perspektyvos 2010 m. – gėlųjų vandenų kokybė“.

⁸ Daugiau informacijos rasite EAA (2012 m.) leidinyje „Europos vandenų padėties ir jiems daromo spaudimo įvertinimas“.

⁹ COM(2012) 710 final. Daugiau informacijos rasite http://ec.europa.eu/environment/newprg/pdf/7EAP_Proposal/en.pdf.

¹⁰ COM(2012) 673 final. Daugiau informacijos rasite <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0673:FIN:EN:PDF>.

Šioje Septintojoje direktyvos įgyvendinimo ataskaitoje apibūdinta pažanga, padaryta iki 2009–2010 metų pabaigos. Ataskaitoje taip pat pateiktos direktyvos įgyvendinimo tendencijos ir naujas atitikties/direktyvos įgyvendinimo skatinimo metodas ir jo etapai siekiant informuoti visuomenę ir teikti ataskaitas. Kartu su šia ataskaita pateikiami priedas ir lentelės¹¹ ir išsamesnė techninė ataskaita¹². Pateiktų duomenų ir šioje ataskaitoje paskelbtų duomenų skirtumas yra susijęs su tuo, kaip Komisija ir valstybės narės praeityje tvarkė duomenis. Todėl Komisijos tarnybos siūlo naują metodą taip pat taikyti atitikties informacijai ir skatinti valstybes nares nacionaliniu lygmeniu teikti naujesnę informaciją internete (žr. 7 punktą).

2. BENDRAS ATITIKTIES VERTINIMAS

Atitikties vertinimo tikslas – išanalizuoti atitikties direktyvai lygi, remiantis valstybių narių pateikta informacija. Atitikties vertinimas pagrįstas EAA *Reportnet*¹³ skelbiamomis rekomendacijomis ir metodika. Pateikti nuotekų infrastruktūros duomenys gauti iš Europos vandens informacinės sistemos (WISE) informacijos apie vandenį šaltinio *Waterbase* apie nurodytas gyvenvietes ir jų nuotekų valymo įrenginius¹⁴.

Ši ataskaita apie direktyvos įgyvendinimą susilaukė sėkmės. Pirmą kartą 27 valstybės narės pateikė ataskaitai reikalingą informaciją ir tai padarė iš esmės laiku. Ataskaitoje apžvelgiami beveik 24 000 miestelių ir miestų, turinčių daugiau kaip 2 000 gyventojų (kurių tarša atitinka 615 mln. gyventojų sukeltą taršą – vadinamieji gyventojų ekvivalentai¹⁵). Beveik 18 000 miestelių ir miestų (arba 81 % taršos apkrovos) yra 15 valstybių narių, kurios į ES įstojo iki 2004 m. (ES-15). Likusieji – 12 valstybių narių, kurios prie ES prisijungė 2004 ir 2007 m. (ES-12). Atitikties vertinimas atliktas 26 valstybėse narėse, nes Rumunijai nė vienas iš atitikties terminų, nustatytų jos Stojimo sutartyje, 2010 m. dar nebuvo pasibaigęs. Kroatija į ES įstojo 2013 m. liepos 1 d., todėl į šią ataskaitą neįtraukta.

Kelioms kitoms valstybėms narėms, kurios įstojo 2004 arba 2007 m., papildomi atitikties terminai baigėsi šiuo ataskaitiniu laikotarpiu. Tačiau daugelis jų miestelių ir miestų turės laikytis 2010 m. ir vėlesnių terminų, todėl šioje ataskaitoje jie nebuvo vertinti.

Pagrindiniai įgyvendinimo nagrinėjimo rezultatai apibendrinti toliau (atskirų valstybių narių duomenys nurodyti priedo 1 lentelėje, kurioje taip pat pateikta išsami informacija apie pasibaigusius terminus 12 valstybių narių, kurios į ES įstojo 2004 arba 2007 m.).

2.1. Nuotekų surinkimo sistemos

Daugumoje ES valstybių narių nuotekų surinkimo lygis yra labai aukštas – vidutiniškai atitikties lygis yra 94 % (išaugo, palyginti su seniau buvusiu 92 %). Apie 15 valstybių narių net pasiekė 100 % atitikties lygį. Visose valstybėse narėse išlaikyti arba net pagerinti ankstesni rezultatai. Tačiau yra šalių, kuriose nuotekos visiškai nesurenkamos arba surenkamos tik iš dalies. Penkiose valstybėse narėse (BG, CY, EE, LV, SI) 2009–2010 m. atitikties lygis vis dar buvo mažesnis nei 30 %.

2.2. Antrinis valymas

2009–2010 m. Europos Sąjungoje iš viso 82 % nuotekų buvo atliktas direktyvos nuostatas atitinkantis antrinis valymas – rezultatai, palyginti su ankstesne ataskaita, pagerėjo keturiais

¹¹ SWD(2013) 298.

¹² Informacijos apie 1991 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 91/271/EEB dėl miesto nuotekų valymo su pakeitimais, padarytais 1998 m. vasario 27 d. Komisijos direktyva 98/15/EB, septintasis techninis vertinimas (padėtis 2009 m. gruodžio 31 d. arba 2010 m. gruodžio 31 d.). Parengė Komisijos konsultantai *Umweltbundesamt GmbH* (Austrija).

¹³ Daugiau informacijos rasite <http://rod.eionet.europa.eu/obligations/613>.

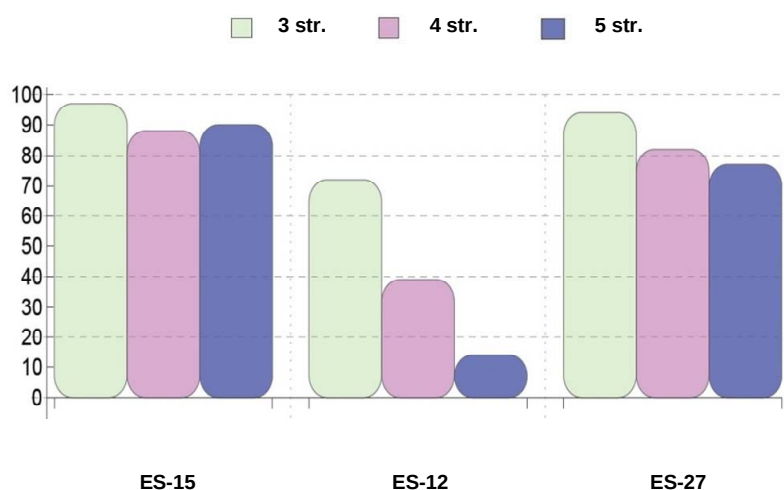
¹⁴ <http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/waterbase-uwvtd-urban-waste-water-treatment-directive-3>.

¹⁵ Terminą „gyventojų ekvivalentai“ arba g.e. galima rasti direktyvoje; jis apima daugiausiai kaimo / miesto gyventojų ir kitų šaltinių, pavyzdžiui, nenuolatinių gyventojų (turistų) ir žemės ūkio ir maisto pramonės, sukeliamą organinę taršą.

procentiniais punktais. Keturiuose valstybėse narėse reikalavimai įvykdyti 100 %, o dar kitose šešiose valstybėse narėse reikalavimai įvykdyti 97 % ir daugiau. Tačiau ES-12 valstybėse narėse atitikties lygis yra daug žemesnis: tinkamas antrinis valymas atliekamas tik 39 % nuotekų. Tik CZ, HU, LT ir SK atitikties rezultatai siekia 80–100 %.

2.3. Valymas pagal griežtesnius reikalavimus

Šio tipo nuotekų valymas, taip pat žinomas kaip tretinis valymas, papildo antrinį valymą, kai to reikia, ir yra daugiausiai skirtas maistinėms medžiagoms pašalinti kovojant su eutrofikacija arba siekiant sumažinti bakteriologinę taršą, kuri gali turėti įtakos žmonių sveikatai (pvz., paveikti geriamojo vandens zonas arba madyklų vandenį)¹⁶. Bendras atitikties lygis buvo 77 %. Tačiau ES-12 valstybėse narėse, kuriose tik 14 % nuotekų yra valoma tinkamai, buvo smarkiai vėluojama įdiegti griežtesnį nuotekų valymą. Kalbant apie teigiamus aspektus, keturios šalys pasiekė 100 % atitiktį.

1 pav. ES-27, ES-15, ir ES-12 atitikties direktyvos 3 straipsniui rezultatai (surinkimas) nurodyti žalia spalva, atitiktis 4 straipsniui (antrinis valymas) – rausva spalva ir atitiktis 5 straipsniui (valymas pagal griežtesnius reikalavimus) – mėlyna spalva. Nurodomos vidutinės vertės, atsižvelgiant į VN dydį.

Rezultatai ES-27, ES-15, ir ES-12 lygmeniu parodyti 1 pav.¹⁷.

ES-15 lygmeniu vertės apskritai yra aukštos ir net labai aukštos Vokietijoje, Nyderlanduose ir Austrijoje. ES-12 rezultatai yra gana žemi, ypač dėl valymo pagal griežtesnius reikalavimus.

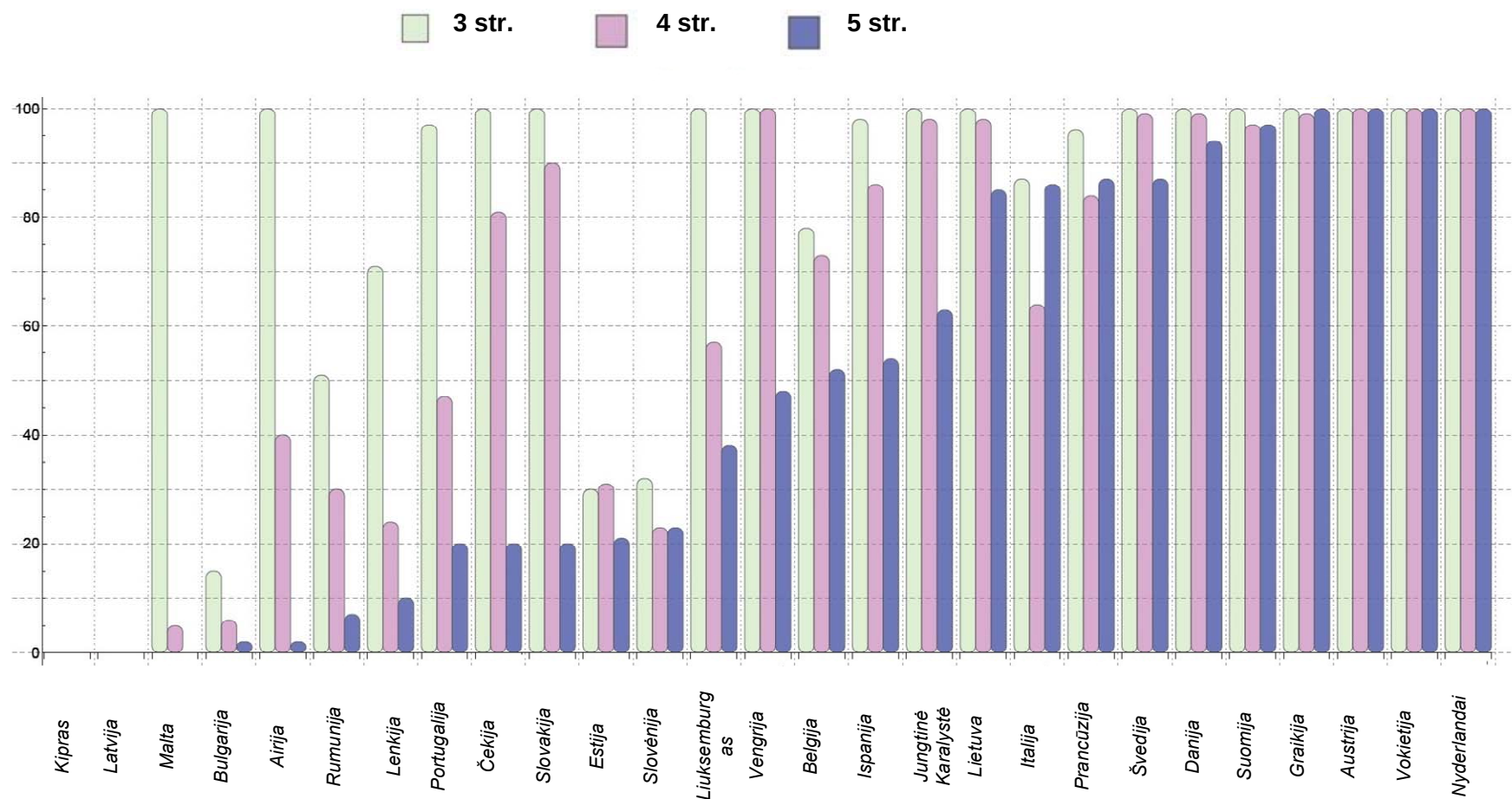
ES-27 lygmeniu vertės taip pat yra aukštos ir labai panašios į ES-15 vertes (nors ir yra šiek tiek mažesnės) dėl to, kad:

a) Santykinai svarbesni yra ES-15 nuotekų surinkimo ir valymo duomenys. ES-15 lygmeniu visi atitikties terminai yra pasibaigę, todėl didelė nuotekų dalis atitinka reikalavimus, be to, susiję atitikties rezultatai yra labai geri.

b) Ne tokie svarbūs yra duomenys apie nuotekų surinkimą ir valymą ES-12 šalyse, kuriose atitikties rezultatai yra susiję tik su dalimi jų miestelių / miestų, t. y. tik su tais, kuriems atitikties reikalavimai taikyti 2009–2010 m.

¹⁶ Be to, tretinio valymo technologijos (pvz., valymas ozonu, chlorinimas, UV, membranos technologijos, smėlio filtrai) yra plačiai aptariamasi kaip vienos iš perspektyviausių galimybių mažinti mikrotaršą (naujus teršalus, įskaitant farmacijos ir asmens higienos produktus, kitus pramonės chemijos produktus), patenkančią į vandens aplinką.

¹⁷ 1 lentelėje (žr. priedą) parodyti atskirų valstybių narių rezultatai ir ES-27, ES-15, ir ES-12 lygmens rezultatai, suskirstyti pagal atitikties ribas.

2 pav. Atskirų valstybių narių atitikties direktyvos 3 straipsniui rezultatai (surinkimas) nurodyti žalia spalva, atitiktis 4 straipsniui (antrinis valymas) – rausva spalva ir atitiktis 5 straipsniui (valymas pagal griežtesnius reikalavimus) – mėlyna spalva. Šalys suskirstytos pirmiausiai nurodant tas, kurių atitiktis 5 straipsniui lygis yra mažiausias, ir tada didėjančios atitikties tvarka. Slovakijoje (5 straipsnis) ir Rumunijoje (3, 4 ir 5 straipsniai) vietoj atitikties naudojama sąvoka „įdiegti įrenginiai“, nes tų straipsnių atitikties terminai ataskaitoje aptariamais metais dar nebuvo pasibaigę (atitikties duomenų nebuvo prašoma, bet valstybės narės pateikė surinktų ir išvalytų nuotekų duomenis). Kipre ir Latvijoje atitikties rezultatai buvo lygūs 0 %, nes nuotekų surinkimo sistemos ir valymo įrenginiai ataskaitoje aptariamais metais (2009 m.) dar visu tempu neveikė; tačiau nuo tada padaryta didelė pažanga ir naujausias atitikties lygis yra daug aukštesnis.

2 pav. nurodyti nacionaliniai rezultatai yra susiję su padėtimi 2009 arba vėliausiai – 2010 m. Komisijos tarnybos žino, kad daugelyje valstybių narių, visų pirma, tose, kuriose atitikties lygis žemas, nuo to laiko padaryta didelė pažanga ir faktinis atitikties lygis dažnai yra (daug) didesnis (visų pirma, Kipre ir Latvijoje).

2.4. Didmiesčiai ir stambūs teršėjai

Šioje ataskaitoje aptariami 585 didmiesčiai, kurių nuotekos atitinka (arba viršija) 150 000 gyventojų nuotekų kiekį. Vien tik šių didmiesčių taršos apkrova sudaro 45 % viso surinkto apkrovos kiekio. Iš šių 585 didmiesčių apie 91 % taršos apkrovos taikomas valymas pagal griežtesnius reikalavimus (geriausias įmanomas valymas). Palyginti su ankstesne ataskaita, kurioje buvo teigiama, kad toks valymas buvo taikomas tik 77 % atitinkamos taršos apkrovos, rezultatai pagerėjo. Tačiau atskirų didmiesčių / stambių teršėjų atitikties lygis yra labai skirtingas.

Pavyzdžiui, tik vienuolika iš 27 ES valstybių narių sostinių¹⁸ gali tvirtinti, kad 2010 m. pasiekta visapusiška atitiktis, net ir pagal griežčiausius valymo reikalavimus, jei jie taikytini (žr. 2 lentelę ir priede pateiktas pastabas apie duomenis, susijusius su ES sostinėmis).

2.5. Jautrios zonos

Nuo paskutinio ataskaitos teikimo ES teritorijos dalis, paskelbta arba laikoma jautria zona, padidėjo ir 2010 m. pasiekė beveik 75 %. Labiausiai tokia zona išaugo Prancūzijoje ir Graikijoje. Informaciją apie ES valstybių narių jautrias zonas rasite WISE aktyviajame žemėlapyje¹⁹.

3. ATITIKTIES TENDENCIJOS

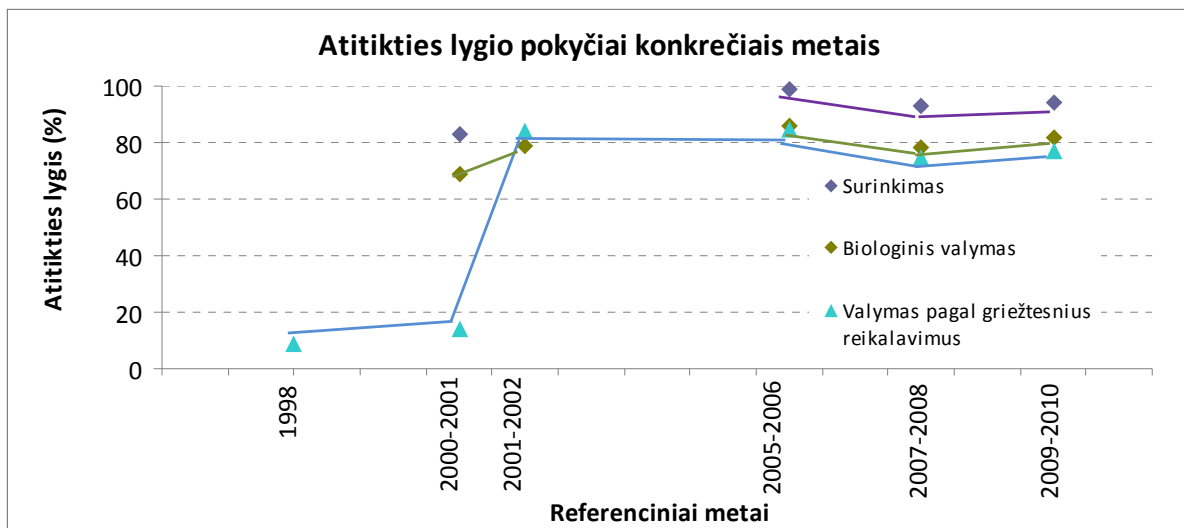
Vertinant pažangą, padarytą siekiant visišką visų VN atitikties direktyvos reikalavimams, reikia atskirti ES-15 ir valstybes nares, įstojusias į ES 2004 ir 2007 m. Atitikties reikalavimai nuolat keitėsi, daugiausiai dėl plėtros ir palaipsniui taikant pereinamuosius direktyvos įgyvendinimo laikotarpius, kurie jau baigėsi. Visi ES-15 taikomi terminai baigėsi 2005 m. gruodžio 31 d., tačiau ES-12 jie baigsis vėliau, o paskutinis ir galutinis terminas baigiasi 2018 m. Ankstesni nei 2004 m. duomenys turimi tik iš ES-15 valstybių narių. Todėl įvertinti pažangą visų 27 valstybių narių lygmeniu buvo galima tik nuo Penktosios ataskaitos (2005–2006 m.). Apibendrinant visus ankstesnėse Komisijos ataskaitose skelbtus duomenis, galima įrodyti orientacinę atitikties lygio padidėjimą. Yra tik viena išimtis: atitikties lygis laikotarpiu nuo Penktosios iki Šeštosios ataskaitos pateikimo sumažėjo todėl, kad kelios valstybės narės, kuriose direktyva buvo įgyvendinama blogiau, neatsiuntė informacijos, reikalingos įtraukti į Penktąją ataskaitą (2005–2006 m.). Nepaisant to, reikėtų pasidžiaugti, kad nuo Šeštosios ataskaitos (2007–2008 m.) iki Septintosios ataskaitos (2009–2010 m.) atitikties lygis išaugo, nors ES-12 valstybės narės turėjo vykdyti atitikties įsipareigojimus pirmą kartą, bendri teigiami rezultatai nepablogėjo.

¹⁸

Amsterdamas, Atėnai, Berlynas, Bratislava, Kopenhaga, Helsinkis, Madridas, Paryžius, Stokholmas, Viena, ir Vilnius.

¹⁹

<http://www.eea.europa.eu/themes/water/interactive/soe-wfd/urban-waste-water-treatment-directive-viewer>.

3 pav. Atitikties lygio pokyčiai šiuo laikotarpiu. Šioje iliustracijoje pavaizduoti nuotekų surinkimo, biologinio arba antrinio valymo ir valymo pagal griežtesnius reikalavimus pokyčiai, remiantis keliomis skirtingomis įgyvendinimo ataskaitomis (pradedant antrąja ataskaita) atitinkamai ataskaitose aptariamais metais (nuo 1998 m. iki 2009–2010 m.). Ne visų ataskaitų rezultatai buvo išsamūs: kai duomenų nebuvo, nebuvo įvestos ir vertės į iliustraciją, todėl tendencijų linijos nutrūko.

4. TARŠOS MAŽINIMAS PRAEITYJE IR ATEITYJE

Komisija taip pat įvertino, kaip šios direktyvos įgyvendinimas padėjo mažinti taršą ir kokio taršos sumažėjimo tikimasi ateinančiais metais pradėjus visapusiškai laikytis direktyvos. Šis vertinimas atliktas kaip FATE²⁰ projekto (susijusio su teršalų žemės ir vandens ekosistemose likimu ir poveikiu) dalis.

2011–2012 m. Komisijos Jungtinis tyrimų centras (JRC) paskelbė dvi ataskaitas²¹, kuriose apžvelgiamos taršos apkrovos ir jų sumažėjimas dėl keliose srityse įgyvendinamos ES politikos (įskaitant Vandens pagrindų direktyvą, Nitrato direktyvą ir Miesto nuotekų valymo direktyvą) praeityje (1985–2005 m.), taip pat numatomos apkrovos ir jų sumažėjimas (iki 2020 m., skaičiuojant nuo 2005 m.).

Kalbant apie maistingųjų medžiagų mažinimą praeityje, Miesto nuotekų valymo direktyva padėjo sėkmingai kontroliuoti maistingųjų medžiagų sutelktosios taršos šaltinius ir taip sumažino jų patekimą į Europos paviršinį vandenį. Tai aptariama vienoje iš pirmiau nurodytų JRC ataskaitų „Ilgalaikės maistingųjų medžiagų apkrovos, patenkančios į Europos jūras“. Šioje ataskaitoje teigiama, kad, palyginus 2005 m. ir 1991 m. maistingųjų medžiagų apkrovas Europos žemyninės dalies mastu, nustatyta, jog bendras azoto išsiskyrimas sumažėjo 9 %, o bendra fosforo apkrova sumažėjo apie 15 %, daugiausiai todėl, kad sumažėjo teršalų iš sutelktosios taršos šaltinių. Ataskaitoje taip pat nurodyta, kad Šiaurės ir Baltijos jūrose maistingųjų medžiagų apkrovos daugiausiai sumažėjo dėl to, kad įdiegus pažangų nuotekų valymą sumažėjo sutelktosios taršos šaltinių.

Viena iš pagrindinių šios ataskaitos išvadų dėl ateities tendencijų pagal įprastinės veiklos scenarijų (laikant, kad nebuvo taikytos jokios maistingųjų medžiagų poveikio sumažinimo priemonės), jei pasirenkamas šis scenarijus, yra ta, kad iki 2020 m. žemėje esančių maistingųjų medžiagų teršalų kiekis išaugtų. Laikant, kad Miesto nuotekų valymo direktyva bus visapusiškai įgyvendinta, teršalų iš sutelktosios taršos šaltinių kiekis turėtų gerokai sumažėti. Tačiau gali būti, kad visapusiškai įgyvendinus Miesto nuotekų valymo direktyvą

²⁰ <http://fate.jrc.ec.europa.eu/rational/home>.

²¹ <http://bookshop.europa.eu/en/scenario-analysis-of-pollutants-loads-to-european-regional-seas-for-the-year-2020-pbLBNA25159/> ir <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/111111111/15938/1/lbna24726enc.pdf>.

(pirmame etape) kai kuriose Europos dalyse padidėtų teršalų iš sutelktosios taršos šaltinių nesurinktų teršalų kiekis, visų pirma, žemutiniame Dunojaus baseine. Taip yra todėl, kad nedidelėse aglomeracijose, neturinčiose drenažo sistemų, pagerėtų nuotekų surinkimo ir išleidimo per naujus (jų dabar nėra) sutelktosios taršos šaltinius, labiau organizuotai. Nors dėl to galėtų pablogėti maistinių medžiagų mažinimo veiksmingumas iki Juodosios jūros, vis tik aplinkos apsauga pagerėtų: sumažėtų požeminio vandens tarša, kuri atliekant tyrimą nebuvo įvertinta.

Rengiant šią įgyvendinimo ataskaitą, konkrečiai apskaičiuotos teršalų apkrovos, susidarančios iš reikalavimų neatitinkančių miestelių / miestų nuotekų dalies (apskaičiuotas atotrūkis nuo atitikties). Joje neatsižvelgta į miestelius / miestus, kuriems atitikties įsipareigojimai dar nėra taikomi (t. y. į atvejus, kai Stojimo sutartyje numatyti terminai dar nebuvo pasibaigę nei 2009 m., nei 2010 m., kurie yra paskutiniai valstybių narių ataskaitiniai metai). Remiantis šiais skaičiavimais, bendra metinė taršos iš miestų nuotekų apkrova, neatitinkanti direktyvos reikalavimų, buvo apytiksliai 603 kt azoto per metus²², 78 kt fosforo per metus, ir iš viso 3 900 kt bendrosios organinės taršos per metus²³.

Palyginus pirmiau nurodytus teršalų kiekius su apskaičiuota į Europos jūras kasmet patenkančia bendra maistingųjų medžiagų (azoto ir fosforo) apkrova, nurodyta JRC ataskaitoje „Ilgalaikės maistingųjų medžiagų apkrovos, patenkančios į Europos jūras“, iš reikalavimų neatitinkančių nuotekų dalies susidarantis azotas apytiksliai sudaro 15 % viso į jūras patenkančio azoto. Fosforo atveju santykis yra dar didesnis ir sudaro 35 % viso kiekio. Toks santykis rodo, kaip svarbu visapusiškai įgyvendinti direktyvą visoje ES.

Apskritai minėtoje JRC ataskaitoje daroma išvada, kad „maistinių medžiagų kiekio iš sutelktosios taršos šaltinių mažinimas yra pats veiksmingiausias būdas siekiant sumažinti maistinių medžiagų patekimą į Europos jūras. Tačiau šio pasiūlymo įgyvendinamumas yra santykinai mažas ir reikės didelių sąnaudų toliau mažinant maistingųjų medžiagų kiekį, išleistą į aplinką iš sutelktosios taršos šaltinių“.

5. PADĖTIES GERINIMAS TAIKANT BENDRĄ FINANSAVIMĄ

ES lėšos, visų pirma, Sanglaudos fondo ir Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) lėšos, gali būti naudojamos padedant įgyvendinti direktyvą; taip suteikiama pagalba atsiliekantiems arba su struktūriniais sunkumais susiduriantiems regionams siekiant darniai vystytis. Šių fondų lėšomis buvo suteikta didelė parama valstybėms narėms ir regionams, kad jie galėtų investuoti į reikalingas nuotekų valymo infrastruktūras per kelis programavimo laikotarpius. 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu buvo planuojama apie 14,3 mlrd. EUR finansinė parama 21 valstybėse narėse investicijoms į darbus ir infrastruktūrą, susijusius su nuotekomis. Didžiausią gauto finansavimo dalį nuotekų valymui dažniausiai skyrė naujosios valstybės narės (bet ne tik jos). Ataskaitoje aptariamais metais (2009–2010 m.) bendra kumuliacinė skirtų lėšų suma pagal kategoriją „nuotekos“ sudarė 3,5 mlrd. EUR 2009 m. ir 9,7 mlrd. EUR 2010 m. Didžiausios kumuliacinės sumos teko Lenkijai (3,3 mlrd. EUR), Rumunijai (1,2 mlrd. EUR) ir Vengrijai (0,6 mlrd. EUR).

Nepaisant to, kad ES lėšomis suteikiama didelė parama, ES gėlo vandens politikos tinkamumo patikroje pabrėžiama, kad didžiąją dalį lėšų ES vandens politikai įgyvendinti turi rasti pačios valstybės narės. Remiantis 22 valstybių narių tyrimu²⁴, tų valstybių narių

²² Kilotonos per metus.

²³ Remiantis cheminiu deguonies poreikiu (COD).

²⁴ COWI 2010 m.: Miesto nuotekų valymo direktyvos laikymosi išlaidos. Galutinė ataskaita http://ec.europa.eu/environment/water/water-urbanwaste/info/pdf/Cost%20of%20UWWTD-Final%20report_2010.pdf.

finansavimas siekiant pasirengti direktyvos nuostatų laikymuisi ateityje dar vis nepakankamas.

Pagrindinė šio nepakankamo finansavimo priežastis yra ta, kad sąnaudų susigrąžinimas iš vandens naudotojų ir „teršėjas moka“ principo įgyvendinimas, kaip to reikalaujama Vandens pagrindų direktyvoje (VPD), daugelyje valstybių narių buvo lėtas ir nepakankamas. Siekdama paskatinti tokios vandens kainodaros politikos įgyvendinimą, Komisija pasiūlė kelias *ex ante* sąlygas, taip pat VPD reikalavimus dėl vandens kainodaros, kuriuos valstybės narės turi įgyvendinti kaip busimos ES sanglaudos politikos (2014–2020 m.) dalį, kad galėtų gauti vandens sektoriaus projektų finansavimą.

6. ANKSTESNI VEIKSMAI SIEKIANČI ATITIKTI

Komisija stengėsi užtikrinti reikalavimų laikymąsi palaikydama nuolatinį dialogą, o prireikus taip pat pradėdama pažeidimo procedūras, kai kuriais atvejais net 1997 m. Iki šiol dar neišnagrinėta apie 20 horizontaliai sugrupuotų bylų²⁵, iškeltų 10-čiai ES-15 valstybių narių.

Naujausiame politikos vertinime, pateiktame ES gėlo vandens politikos tinkamumo patikroje²⁶, padaryta išvada, kad teigiamą poveikį veiksmingam direktyvos įgyvendinimui turėjo įgyvendinimą pagreitinančios pažeidimų nagrinėjimo procedūros. Nors vykdymo užtikrinimo veiksmai ES lygmeniu yra palyginti lėtas ir ilgas procesas, dauguma bylų buvo išnagrinėtos be teisinio proceso.

Kai kurie sėkmingi pavyzdžiai yra Prancūzija (bylos su 682 pažeidimus padariusiais miestais pradėtos nagrinėti 1998 ir 2000 m.) ir Belgija (175 miesteliai / miestai, padarę pirminius pažeidimus, dėl kurių bylos nagrinėjimas pradėtas 1998 m.). Abiem atvejais reikalavimų dabar laikosi praktiškai visi pirmiau nurodyti miesteliai / miestai. Taip pat iš 475 Italijos miestelių / miestų, kurie nesilaikė reikalavimų, kai 1998 m. pradėta procedūra, dabar po Teismo sprendimo paskelbimo pažeidėjų liko tik 110. Be šių trijų šalių, nuo paskutinės ataskaitos pateikimo iš visų šalių, dėl kurių pažeidimų nagrinėjimo procedūros dar neužbaigtos, didžiausią pažangą, ypač išipareigojimo valyti nuotekas atžvilgiu, padarė Ispanija ir Graikija.

7. NAUJAS ATITIKTIES SKATINIMO METODAS

Nepaisant skatinančių pažangos požymių, vis dar yra didelių įgyvendinimo spragų, ypač tose valstybėse narėse, kurios į ES įstojo 2004 m. ir vėliau. Dabar tampa aišku, kad nesusintensyvinus pastangų ES, nacionaliniu, regiono ir vietos lygmenimis šiose „naujosiose“ valstybėse narėse bus vėluojama įgyvendinti direktyvą tiek pat ar net ilgiau, nei ES-15 valstybėse narėse. Tai, kad galimybės pasiekti pažangą apsiriboja pažeidimų nagrinėjimo procedūromis, neteikia didelių vilčių. Atsižvelgdama į dabartinę krizę ir vis labiau ribojamus nacionalinius biudžetus, Komisija nustatė, kad dėl šios direktyvos gali būti pradėta bandomoji naujo metodo iniciatyva siekiant paskatinti direktyvos nuostatų laikymąsi ir jos įgyvendinimą.

Šis naujas metodas pristatytas siūlomoje 7-ojoje Aplinkosaugos veiksmų programoje (AVP) ir Europos vandenų išteklių apsaugos veiksmų plane. Pagal 4 prioritetinį tikslą 7-ojoje AVP „maksimaliai padidinti ES aplinkos teisės aktų naudingumą“ siūloma atlikti specialius veiksmus²⁷, konkrečiai:

²⁵ Labiausiai susijusių (iki šios datos) pažeidimų bylų ir sprendimų sąrašas nuo 2009–2010 m. pateiktas ataskaitos priede (atitinkamai 3 ir 4 lentelės).

²⁶ SWD(2012) 393

²⁷ Poveikio vertinimo (SWD(2012) 397, *final*) VI priede (p. 102) pateikti bandomosios miesto nuotekų veiklos duomenys.

- nacionaliniu lygmeniu nustatyti sistemas, kuriomis aktyviai platinama informacija apie tai, kaip įgyvendinami ES aplinkos teisės aktai, ir kartu teikti ES lygmens atskirų valstybių narių veiklos apžvalgą (vadinama „struktūrinė įgyvendinimo ir informacijos sistema“ (SIIF));
- sudaryti valstybių narių ir Komisijos partnerystės įgyvendinimo susitarimus;

Europos vandenų išteklių apsaugos veiksmų plane nustatytas tikslas „iki 2018 m. pagerinti atitikties nuotekų valymo reikalavimams lygį planuojant ilgalaikes investicijas (įskaitant ES fondus ir EIB paskolas)“. Praktiškai plane paskelbta, kad Komisija bendradarbiaus su valstybėmis narėmis siekdama iki 2014 m. parengti įgyvendinimo planus, kurių forma gali būti partnerystės įgyvendinimo susitarimai.

Komisijos tarnybos pradėjo plėtoti šiuos veiksmus 2012 m. gruodžio mėn. įvykusiame seminare²⁸, ir apie pasiektą pažangą informuos reguliariai.

8. IŠVADOS IR PERSPEKTYVOS

Nuo to laiko, kai buvo priimta Miesto nuotekų valymo direktyvą, praėjo beveik 20 metų, o didelė pažanga ją įgyvendinant padaryta iki 2010 m. ES-15 valstybėse narėse vidutinis atitikties reikalavimams lygis yra 88 % antrinio perdirbimo srityje ir dar aukštesnis surinkimo sistemų ir valymo pagal griežtesnius reikalavimus srityje (atitinkamai 97 ir 90 %). Geriausiai direktyvą įgyvendina Austrija, Vokietija, ir Nyderlandai (šios valstybės narės ją beveik įgyvendino), o dar kelios nuo jų atsilieka labai nedaug. Joms svarbiausia bus prižiūrėti ir atnaujinti esamą infrastruktūrą. Be to, nuo 2010 m. tose ES-15 valstybėse narėse, kuriose buvo vėluojama laikytis direktyvos, buvo papildomai investuojama; tai buvo daroma ir todėl, kad Komisija pradėjo pažeidimų nagrinėjimo procedūras. Tęsiant pastangas artimiausiais metais, tose 15 valstybių narių galima (iš esmės) sėkmingai įgyvendinti direktyvą iki 2015 arba 2016 m. Tai reikštų, jog direktyva būtų įgyvendinta praėjus 10 metų nuo paskutinio pradinėje direktyvoje nurodyto termino.

Padėtis yra kitokia tose valstybėse narėse, kurios įstojo į ES 2004 m. ir vėliau. Jos dar gerokai atsilieka nuo tikslo – vidutinis atitikties reikalavimams lygis yra 72 % surinkimo sistemų srityje ir atitinkamai 39 % ir 14 % antrinio ir pažangesnio valymo srityse. Jei pastangos nebus didinamos visais lygmenimis, numatomi vėlavimai gali būti panašūs arba didesni nei ES-15, dėl ko vėluojantieji direktyvą įgyvendintų tik 2028 m.

Kita susirūpinimą kelianti sritis yra reikalavimų nesilaikymas daugelyje didmiesčių. Pvz., tik vienuolika iš 27 ES sostinių turi surinkimo ir valymo sistemas, atitinkančias senesnius kaip 20 metų standartus. Atsižvelgiant į didelę šių didelių teršėjų taršos apkrovą, jie vis dar smarkiai teršia aplinką.

Į šią Septintąją įgyvendinimo ataskaitą pirmą kartą įtrauktas išsamus atitikties 27 valstybėse narėse vertinimas. Ataskaitų teikimo infrastruktūra, sukurta pasinaudojant Europos informacijos apie vandenį sistemą (WISE), yra veiksminga. Procesas buvo pagerintas, o duomenų tvarkymo ir vertinimo terminai labai sutrumpėjo. Tačiau kai kuriose valstybėse narėse stebėsenos ir ataskaitų teikimo sistemą dar galima patobulinti. Tuo galima paaiškinti kai kuriais atvejais žemą įgyvendinimo lygį arba įvairių ataskaitų duomenų nenuoseklumą.

Siūlomoje 7-ojoje Aplinkosaugos veiksmų programoje ir Europos vandenų išteklių apsaugos veiksmų plane pabrėžiama, kaip svarbu rinkti ir valyti miesto nuotekas. Komisija šiose naujausiose politikos iniciatyvose paskelbė, kad ji toliau didins savo paramą valstybėms narėms įgyvendinant direktyvą, skatindama taikyti naują atitikties skatinimo metodą. 2012 m.

²⁸

<https://circabc.europa.eu/w/browse/340cea09-390f-4c11-8e99-712c519c21e4>.

gruodžio mėn. Komisijos tarnybos pradėjo veiklą pagal naują metodą, siekdamas paskatinti valstybes nares ne vėliau kaip iki 2014 m. parengti arba peržiūrėti įgyvendinimo planus.